Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 223 (15846) | 1981 оной сентябриин 26, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ЭРХИМ ҺАЙНААР ҮНГЭРГЭХЫН ТҮЛӨӨ МҮРЫСӨӨНДЭ БУЛТА ЖАГСАЯ!

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советтэ, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обкомдо

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ САГ СООНЬ БЭЛДЭХЭ БА ТЭРЭНИИЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭХЫН, 1981-1982 ОНУУДАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДАЙ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ЕХЭ БОЛГОХЫН ТҮЛӨӨ СЭЛЭНГЫН РАЙОНОЙ ТЕЛЬМАНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ СОВХОЗОЙ МАЛШАД БОЛОН МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ АБАҺАН СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД ТУХАЙ

Малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлдэхын ба тэрэнние эмхитэйгээр үнгэргэхын, 1981—1982 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудай үйлэдбэрилгые ехэдхэхын түлөө Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой малшад болон мэргэжэлтэдэй эдэбхи үүсхэл КПСС-эй обкомдо, республикын Министрнүүдэй Советтэ, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обкомдо дэмжэгдэбэ.

Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой малшад болон мэргэжэлтэдэй абаһан социалис уялгануудые колхознигуудай, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр зүбшэн хэлсэлгые эмхидхэхээр, малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлдэжэ, тэрэнние эмхитэйгээр үнгэргэхын, 1981—1982 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудай үйлэдбэрилгые ехэ болгохын түлөө социалис мүрысөө фермэнүүд, түүртэнүүд, отаранууд болон малшадай хоорондо ашаг үрэ ехэтэйгээр дэлгэрүүлхээр Гусиноозёрско горком, КПСС-эй райкомууд, райгүйсэдкомууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, колхозуудай, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай партийна организацинууд энэ тогтоолоор уялгалагдаба.

Малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлдэхэ ба тэрэнние эмхитэйгээр үнгэргэхэ, үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгөөр эрхим үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй ябасые үргэнөөр харуулжа байхаар «Правда Бурятии», «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» газетэнүүдэй, районно газетэнүүдэй редакцинууд, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Телевидени болон радио-дамжуулгын комитет уялгалагдаһан байна.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ САГ СООНЬ БЭЛДЭХЭ БА ТЭРЭНИИЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭХЫН, 1981—1982 ОНУУДАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДАЙ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ СЭЛЭНГЫН РАЙОНОЙ ТЕЛЬМАНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ СОВХОЗОЙ МАЛШАД БОЛОН МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ АБАҺАН

СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

Манай совхозой малшад болон мэргэжэлтэд, бүхы совет арадтал адли, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө үсэд шангаар оролдожо, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбүүдые болон социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхын хойноһоо ехээр оролдожо байна.

Байгша ондо, 1980 оной эхэ үеынхитэй сасуулхада, бүхы түрэлэй малай тоо олошоруулагдаһан, тэрэнэй ашаг шэмэ дэшэлүүлэгдэһэн байна. Энэнэй ашаар совхознай 1981 оной сентябриин 1-дэ һүү болон нооһо үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээ.

Совхознай жэлэй түсэбһээ илүү гүрэндээ 2460 центнер һүү, 135 центнер нооһо худалдаха, тэрэшэлэн гүрэндэ мяха худалдаха түсэбээ дүүргэжэ, бүхы түрэлэй малай тоо олошоруулха даабаряа бэелүүлхэ бодото аргатай болоод байна.

Эдэ бүхы амжалтанууд имагтал тэжээлэй бааза байгуулха худэлмэрние һайжаруулһанай, совхозой бүхы коллективэй үсэд шангаар ажаллаһанай, ажахын бүхы малшадай арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн бүхэсюзна социалис мүрысөөндэ үргэнөөр хабаадаһанай ашаар түйлагдаа гээшэ.

Табан жэлэй түрүүшын жэлэй социалис мүрысөөндэ олохон коллективүүд болон мал ажалай түрүүшүүл эрхим үрэ дүнгүүдые харуулаад байна.

Һүтэйн һү һаалиин фермын коллектив жэлэй түсэбөөр 1729 центнер һү һааха байбал, байгша оной найман һарын туршада 1859 центнер һү үйлэдбэрилжэ, үнэзн бүриһөө дунда эзргээр 1452 килограмм һү һаажа шадаа. Фермын коллектив урид абаһан уялгаяа шэнэлжэ, жэлэй дүүрэтэр түсэбһээ үлүү адагынь 1130 центнер һү һааха, үнэзн бүриһөө адагынь 2200 килограммда үргэхэ гэжэ шиидээ.

Манай зарим түрүү һаалишад Л. Н. Бадмаева, Г. Е. Балданова, А. Н. Аюшеева, Д. Н. Дашидондокова гэгшэд 1981 оной сентябриин 1-дэ һү һааха жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ, үнөөн бүриһөө 1500—1900 килограмм һү һаанхай. Хонишон Б. Д. Дондоков отарынгаа 100 эхэ хонин бүриһөө 103 хурьга абажа, бүрин һайнаар түлжүүлээд, хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо хайшалаа. Хонишод В. Д. Будаев, С. Д. Санжиев гэгшэд хонин бүриһөө 3,4—3,5 килограмм нооһо тушаагаа. Мал адуулагша Н. Л. Лодоева, тугалшан Х. Б. Нимаева гэгшэд малайнгаа шэгнуурые сүүдхэ бүридэ ехээр нэмээгээ.

1981 ондо абаһан социалис уялгануудаа 7 һаалишан, 15 хонишон үлүүлэн дүүргээд байна.

Зүгөөр мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха талаар түйлагдаһан зарим амжалтануудые тэмдэглэхэ зуурва, мал ажалай болон газар тариалангай продуктнуудые үйлэдбэрилгээс саашадань дээшэлүүлхэ нөөсөз, арга боломжонуудаа совхознай хүсэдөөр хэрэглэнэ гэхын аргагүй гэжэ бидэнэр мэдэрнэбди.

Мүнөө манай худэлмэридэ эгээн харюусалгатай хаһа — малай үбэлжэлгэ эхилжэ байна. Малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлдэжэ, энэ шухаяа кампаниие эмхитэйгээр үнгэргөөл һаа, ажахымнай байгша ондо, мүн 1982 ондо, бүхы арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха түсэбөө, социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаха гэжэ бидэнэр ойлгонобди. Эдэ бүгэдые анхаралдаа абажа, совхоз дотор тэжээл ехээр бэлэдхэхэ ба ерэхэ үбэлжэлгэдэ хэрэгтэй тэжээлэнэр малаа хангаха, малай байрануудые, малшадай үбэлжэхэ гэрнүүдые заһабарилха, саг соонь бэлдэхэ бүхы хэмжээнүүд абтажа байна.

Энэ жэлдэ адууһа малда адагынь 32 мянган центнер үбһэ, 102 тонно витаминна ногооной гурил бэлэдхэгдхэ, 2100 тонно сенаж, 1400 тонно силос дарагданхай. Ерэхэ үбэлжэлгэдэ адууһа малда нёдондонойхиһоо 6700 центнер үбһэ, 1140 тонно сенаж, 1050 тонно силос ехэ үгтэхэ байна. Энэ жэлдэ сенаж болон силос һайнаар цементээр ханалагдаһан траншейнүүдтэ дарагдаа, энэнь тэрэнэй һайн шанар хангаха ушартай.

Энэ зорилгоор совхоз дотор 2090 тонно сенаж ба силос дараха шэнэ траншейнүүд нэмэжэ баригдаа һэн.

Малаа үбэлжүүлхэ эгээн харюусалгатай хаһада орожо байхадаа манай совхозой мал ажалай худэлмэрилэгшэд бии байгаа арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, бэедээ нимэ социалис уялгануудые даажа абаха гэжэ шиидээ гэбэл:

— сентябрь һарын дүүрэтэр малай бүхы байрануудые тэжээлэй цехүүд болон тэжээл бүйлуулха байрануудые, малшадай үбэлжэхэ гэрнүүдые заһабарилжа дүүргэхэ, фермэ болон бригаданууудые мэргэжэл шадабаритай худэлмэришэдээр хүсэлдүүлхэ;

— 1981 оной дүрбэдэхи кварталда үнөөн бүриһөө дунда эзргээр 390 килограммһаа бага бэшэ һү һааха, түсэбһөө үлүү 1300 центнер һү худалдаха;

— намартаа адууһа малаа һайнаар бэлшээн таргалуулхе, тиихын тула тариалаан дэзрэхи үлеедэһэнүүдые, хосорһон ороохо тариаһай, хэнэз ногоонойургасые хүсэдөөр хэрэглэхэ;

—һаалиин үнөздые үбэлэйнь байрада оруулһаар лэ тэжээл бүйлуулха худэлмэри эмхидхэжэ, малаа бүдүүн, шэмэтэ тэжээлээр, тариа талханай зүйлөөр зүбөөр эдэлүүлхэ;

— 1982 оной түрүүшын хахадта үнөзн бүриһөө 1000 килограммһаа бага бэшэ гэхэ гү, али 1981 оной эхэ үеынхиһөө 50 килограммаар ехэ һү һааха.

Энэ жэлдэ адууһа малаа һайнаар бэлшээн таргалуулхе, тиихын тула тариалаан дэзрэхи хэ. Энэнэй ашаар совхознай түрүүшын хахад жэлдэ 4300 центнернээ бага бэшэ һү һаажа, гүрэндэ һү худалдаха хахвд жэлэй түсэб болзорһоо урид бэелүүлхэ;

— фермэнүүд дээрэ һүнэй шанар һайжаруулха бодото хүдэлмэри ябуулжа, худалдагдаһан һүнэй 80 процентһэ бага бэшыень нэгэдэхи сортоор тушааха;

— декабриин 20 хүрэтэр гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхэ. Түсэбэй ёһоор 2300 центнер мяхан худалдагдаха байбал, тэрэ 2320 центнертэ хүргэгдэхэ;

— үбэлэй үедэ тугал, бурууууда түргэн зуура түлжүүлхэ худэлмэри эмхидхэгдэхэ. Байгша оной октябриин эхээр адагынь 240 бурууу, хашараг шахан таргалуулгада табигдажа, тэдэнэй шэгнүүр дунда эзргээр сүүдхэдээ 800 граммһаа бага бэшээр нэмээгдэжэ, эдэ малай шэгнүүр бүхыдөө 324 центнерээр дээшэлүүлэгдэжэ, үхэрнүүд дунда эзргээр 350—360 килограмм шэгнүүртайгээр, хонид 40—42 килограммтайгаар гүрэндэ тушаагдаха байна. Энэнэй ашаар байгша ондо, 1982 ондо мяха үйлэдбэрилгэ ба гүрэндэ худалдалга нилээд дээшэлүүлэгдэхэ гээшэ;

— түл үгэмөөр бүхы үнөздые, эмэ хашарагуудые, гүүнүүдые һайн шанартайгаар ороондо оруулха ба искусственна аргаар үрэжүүлхэ худэлмэрние эмхидхэхэ. 1981 оной октябриин 5-һаа оройтуулангүй хонидые үрэжүүлхэ худэлмэроеэ түгэсхэхэ. 1982 ондо 100 эхэ мал бүриһөө адагынь 85 тугал, 85 хурьга, 60 унага абажа, бүрин һайнаар түлжүүлхэ;

— адууһа малаа, илангаяа түл түрэсэеэ гарааагүйгөөр ондо оруулха, тиихын тула бүхы фермэнүүдтэ тугалнуудые боксово аргаар харууһалха дүй дүршэл бүхы фермэнүүдтээ нэбтэрүүлхэ, бүхы отаранууда хурьгадаа кошарно-базова аргаар түлжүүлхэ;

— бии байгаа бүдүүн тэжээлээ, тариа талхаяа малдаа заабол бүйлуулан үгэхэ, сентябриин 30-һаа оройтуулангүй бүдүүн тэжээл болон тариа талханай зүйл бүйлуулха цехүүдые фермэ бүхэндэ худэлгэжэ захалха. Бүхы малай түл түрэсые эдэлүүлхын тула сүүдхэ бүридэ 20 тоннооһоо бага бэшэ хэмэл һүн бэлдэгдэжэ байха. Адууһа малаа, илангаяа залуу малаа, һаалиин үнэздые гансал бүлеэдхэгдэһэн уһаар хангаха худэлмэри эмхидхэхэ;

— үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө адууһа малай хүшэ тамир алдахагүй гэжэ оролдохобди. Тамираар һуна мал эмшэлгэ-тэбээрэлгын пунктнуудта суглуулагдажа, хүсэд һайнаар эдэлүүлэгдэхэ байна;

— малай үбэлжэлгын эхилхэһээ хойшо бүхы фермэнүүдтэ тодхогдоһон машина болон тухеэрэлгэнүүдые һаадгүйгөөр үдэлгэхэ, тиигэжэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэрээ олзотой болгохо. мал ажалай продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха аргатай болохо байнабди.

Совхозой зооветеринарна мэргэжэлтэд фермэнүүдтэ гүүртэ болон отарануудта үдэрэй гурим баримталгые һайнаар хинан шалгаха. бүхы профилактическа болон зооветеринарна хэмжээнүүдые саг соонь ябуулха, зооветеринарна һуралсал эмхидхэжэ, хожомынь малшадай мэргэжэл шадабари шалгажа, тэдэнэртэ тусгаар класс олгохо, мүн ажал эмхидхэхэ түрүү онол арганууда малшадые һургахэ. үйлэдбэридэ эрдэмэй болон түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэхэ байна.

Малай үбэлжэлгын үедэ малшадай социалис мүрысөөнэй гурим совхоз дотор зохёогдонхой. Тэрэнэй ёһоор малые һайнаар ондо оруулһан, малай үхэл гарза ехээр хороохон малшадые. продукци үйлэдбэрилхэ ба тэрэнэй шанар һайжаруулха талаар эрхим үрэ дүн туйлагшадые моральна болон материальна талаар урмашуулха хэмжэнүүд хараалагданхай. Үбэлжэлгын эхилхэнээ хойшо һү һаалиин фермэнүүдэй, бригада болон малшадай дунда үбэлжэлгэдэ амжалтатайгаар бэлдэхэ ба тэрэнние һайнаар үнгэргэхэ социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ байна. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд 10 хоног бүхэнэй согсологдожо, түрүүшүүлдэ совхозой дирекциин, парткомой, рабочкомой дамжуулгын улаан вымпелнууд ба Улаан туг, мүнгэн шан барюулагдажа байха. Эдэ дүнгүүд олон зондо, дуулгагдажа, мүрысэгшэ коллективүүдэй болон малшадай хоорондоо ябалсажа, шалгалта хэжэ байха худэлмэри эмхидхэгдэхэ.

Иимэ үндэр ехэ социалис уялгануудые бэедээ даажа абаха зуураа, бидэнэр, совхозой худэлмэришэд болон мэргэжэлтэд, малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлдэжэ, тэрэнние эмхитэйгээр үнгэргэхын, үдэр бүхэндэ ашаг үрэ ехэтэйгээр худэлжэ, малаа бүрин бүтэнөөр, һайн тамиртайгаар харуулажа, 1981—1982 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгээ ба гүрэндэ худалдалгаяа нилээд дээшэлүүлхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоёл гэжэ республикынгаа колхоз болон совхозуудай бүхы малшадта, мэргэжэлтэдтэ бидэнэр ханданабди.

Совхозой мал ажалай худэлмэрилэгшэдэй коллективэй болон мэргэжэлтэдэй даабаряар социалис уялгануудта гараа табигшад:

Л. Н. Балмаева, Г. Е. Балданова, А. Н. Аюшеева, Б. Д. Дондукова — һаалишад; **Б. Д. Дондоков, Н. С. Цыренов, З. Д. Будаев** — хонишод; **Н. Л. Лодоева, Н. Ц. Цыренов** — мал адуулагшад; **Х. Б. Нимаева, З. Д. Будаева** — тугалшад; **А. Р. Эрдынеева, Б. Н. Жанаев** — һү һаалиин фермэнүүдые даагшад; **Д. Ж. Жамнинов, Б. Д. Базаров** — отделенинүүдые эрхилэгшэд; **В. Б. Борисов** — ахамад инженер, **Т. В. Батуев** — ахамад зоотехник, **А. П. Бадмаев** — ахамад ветврач; **С. Г. Балбаров** — рабочкомой түрүүлэгшэ; **С. Д. Жанаева** — ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь, **М. С. Аюров** — парткомой секретарь, **В. Г. Жалсанов** — совхозой директор.

НҮХЭР К. У. ЧЕРНЕНКЭДЭ ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. У. Черненкэдэ Ленинэй орден болон Социалис Ажалай Геройн «Хадуур ба балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаль сентябриин 24-дэ Кремль соо барюулаба.

Нүхэд М. С. Горбачев, В. В. Гришин, М. А. Суслов, А. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков гэгшэд шагнал барюулалгын баяр болоодо байлсаа.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд А. М. Александров, А. К. Антонов, И. В. Архипов, К. М. Боголюбов, И. И. Бодюл, В. П. Бугаев, В. Э. Дымшиц, Л. М. Замятин, К. Ф. Катушев, В. Н. Макеев, Н. В. Мартынов, З. Н. Нуриев, В. С. Павлов, О. Б. Рахманин, Л. В. Смирнов, М. С. Соломцев, Н. В. Талызин, С. К. Цвигун, Г. Э. Цунанов, СССР-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат М. П. Георгадзе, СССР-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүд С. А. Алексеев, Б. П. Яковлев болон бусад нүхэд мүн лэ хабаадаба.

Шагнал барюулха үедөө нүхэр Л. И. Брежнев үгэ хэлээ.

Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ

Үндэтэ Константин Устинович!

Шамайе, манай парти болгонэй элитэ ехэ ажалууларша, дала наһанайшни туршаар, Ленинэй орденоор, «Хадуур ба балта» гэжэ хоёрдохи алтан медальнуудтай шагналаа шадаал һаа. Найн юумэ хэхэмни ааб. Сагаа ургэлжэ бодомжолжо, ажалшни, энэмнай бүришье найн гээшэ. Коммунист нимэл байха ёһотой.

Хооһон үгэдэ дурагүйешни мэдэнэб. ЦК-гай Политбюрогой гэшүүнэй, КПСС-эй ЦК-гай секретарийн үндэр тушаалда худэлжэ байхадаа, партийн шамда даалгаһан бүхы юумэндэ бүтэмжэтэй һайнаар, тодо нарийнаар, зохёохы ёһоор, эрэлхэг зоримгойгоор ханданаш. Энэмнай мүн лэ коммунис шэнжэ шанар ха юм.

Шинии, Константин Устинович, сааашадаашье нимэ эдэбхитэйгээр, эршэтэйгээр, үүсхэл абьяастайгаар худэлхэ байһандашни этигэнэб.

Бидэ бултадаа, шинии хаанинар, Константин Устинович, элүүр энхэ ябахыешни, партида, орондоо тон хэрэгтэй, харюусалгатай ажал ябуулгадаа шэнэ ехэ амжалта туйлахыешни хүсэнэбди.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указые соносхон унщахыемни зүбшөөгыт.

«Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ габьяануудтай байһанайнь түлөө, түрэһөөр 70 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, Социалис Ажалай Герой нүхэр Константин Устинович Черненкые Ленинэй орденоор, «Хадуур ба балта» гэжэ хоёрдохи алтан медальнуудтай шагналаа. Гередэй ехэ нютагта бюст табиха».

• • •

Нүхэр К. У. Черненко харюугай үгэ хэлэбэ.

К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ

Үндэтэ Леонид Ильич!

Үндэтэ нүхэдүүд!

Ардада анхарал хандуулаһань түлөө, миниий юрын ямар нимэ үндэрөөр сэгэрхэнь түлөө ажабайдаа, мүнөө эна зүрхэ сэдьхэлэй, баяр ёнололтой үеэн түрүүн партиин, Төвөй Комитедтэ, Поливитбюродо, СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ, үндэтэ Леонид Ильичтэ зүрхэнһөө баяр баярлалгын энэ ёнололдо онсо баяр олгоно. Хүн зондо халуун дурлалтай ажал ябуулгадатнай хабаадаха гэжэ нэмдэ эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлшын гарһаа шагналнуудые абажа байһан үшэр намда тэдэнние барюулалгын энэ ёнололдо онсо баяр олгоно. Хүн зондо халуун дурлалтай ажал ябуулгадатнай хабаадаха гэжэ намда ехэ аргатай, эдэ ажалтануудые туйлахыень тэрэндэ хүсэбэ.

Ардын хаанинар, Леонид Ильич, Ленинэй хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ, элитэ ехэ, ажал ябуулагшын, агууехэ ажалшанай, арадай аша тусын түлөө манай дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлшын гарһаа шагналнуудые абажа байһан үшэр намда тэдэнние барюулалгын энэ ёнололдо онсо баяр олгоно. Хүн зондо халуун дурлалтай ажал ябуулгадатнай хабаадаха гэжэ намда ехэ аргатай, нэрэ хүндэтэй, харюусалгатай хэрэг болоно.

ЦК-гай Политбюрогой хүтэлбэри доро КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ асари ехэ хүдэлмэридэ хабаадалсажа байһандаа зол жаргалтайб.

Манай партиин, манай арадай нимэ шадабаритай, гаар, зориг бадаруулмаар тэмсэжэ байдаг коммунис суртал һургаалнуудта бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, алба хэхэһээ ондоо хүсэлэн намда байхагүй.

Партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй үндэр дээдын этигэл найдалые саашадаашье харюулхые оролдохоб гэжэ шагнал абаха зуураа Танние, Леонид Ильич, бүхы нүхэдөө, ханинараа найдуулнаб.

Һайнта даа, нүхэдни.

* * *

Коммунис партиин, болон Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд үндэр дээдын шагналаарнь: нүхэр К. У. Черненкые үнэн зүрхэнһөө амаршалба. Элүүр энхэ ябахыень, совет арадай, социалис Эхэ оронойнгоо аша тусада ажал ябуулгадаа саашадаашье амжалтануудые туйлахыень тэрэндэ хүсэбэ.

(ТАСС).

НАМАРАЙ ЧАС ҮНЭТЭЙ

Ороноймнай ажахынууд тариагаа хуряажа дүүргэжэ байна.

СССР-эй Центральна статистическэ управлениин сентябриин 21-нэй баримта мэдээнүүдэй ёһоор, 113 миллионһоо үлүү гектарай талмай дээрэһээ ороохото, ороохото-бобово ургамалнууд (кукурузые оруулалсангүй) хадагдаа. Энэнь түсэбэй 94 процент болоно. Хадагдаһан талмайн ехэнхи хубиһаа ороохон сохигдожо абтаба.

Үнгэрһэн долоон хоногто һалхитайгаар бороо хура ороожо, хуряалгын худэлмэриин эршэдэ нүлеелһэн байгаа. Тиигэжэ хуряалга үнгэрһэн долоон хоногойхитой сасуулбал, зарим тэдэ доошолһон байха юм. Бороо хуратайда һаатаһан сагаа хүсэлдүүлхын тула тариашад болон механизаторнууд улам эршэмтэйгээр худэлиэ. Намарай сагай чесшье үнэтэй бшуу. Оройн ургамалнуудай таригдаһан үшөө ехэ талмай дээрэһээ ургаса хуряагдаха эзргэтэй.

Барайгар, ороохон болгогдохо кукурузые хуряалга түлэг дундаа. Түсэбөөр хараалагдаһан талмайн хахад хубиһаа барайгар, 32 процент дээрэһээ ороохон болгогдохо кукуруза хуряагдаа.

Техническэ ургамалнуудые хадалгын худэлмэри улам эршэдэжэ байна. Хлопок ургуулагшад улам бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Саахарай свекло хуряажа захалба. Зарим районуудта сабшагдажа абтаһан түмһэнэй саахарай заводуудта эльгээгдэнгүй, удаан саг соо хээрэ хэбтэжэ байһаниинь халагламаар. Мэргэжэлтэдэй тоолоһоной ёһоор, энэнь ургаса болбосоруулгын үедэ продукциин гаралгые бага болгоходоо магадгүйл.

Болбосоруулгын предприятинуудай коллективүүд поли дээрэһээ ороохон продукцияа гээлтэ хоролтогүйгөөр буйлуулхые оролдоно. Тариашадтай хамта эдэнэр саахар, тоно, утаһа болон бусад продуктнуудые тарилгын гектар бүриһөө ехээр абахые оролдоно.

Ургаса хадагалалгада ехэ анхарал хандуулагдана. Хартаабха — 58, овощ тарилгын талмайн 47 процент дээрэһээ суглуулагдажа абтаа.

Наран сэсэг, лен-долгунец, улһа, олон жэлэй үбһэ могоо хуряажа ургэлжэлһөөр.

Тиихэтээ хамта ажахынууд намарай тарилга хэнэ, паар хахална. 29,8 миллион гектарай талмай дээрэ тарилга хэгдээ. 52,5 миллион гектар газар хахалагдаа. (ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР Ю. Д. МОКЕЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын ажахын органуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажалдаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Үндэсэй министр **Мокеев Юрий Дмитриевичые** Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ, Советүүдэй байшан.
1981 оной сентябриин 24.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэдэринүүдые дэлгэрүүлхын түлөө

УРГАСАЯА БҮХЫДЭНЬ ХУРЯАЖА, ҮБЭЛЖЭЛГЭДӨӨ БЭЛДЭЖЭ ДҮҮРГЭХЭ

В. Б. САГАНОВ, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ

АРБАН НЭГЭДЭХИ табан жэлэй түрүүшын жэлэй шиидхэхы квартал дүүрэхэ дутэлжэ байна. Үнгэрһэн үдэр бүхэн республикымнай ажабайдалда, тэрэнэй экономико, соёл гэгээрэл хүгжөөлгэдэ, хүн зоной ажана байдал һайжаруулгада олон шэнэ юумэнүүдые асарна. Партиин XXVI съездын шиидхэбринүүдые, «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүртэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжэнүүд тухай» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоолые бэелүүлэн, Буряад ороноймнай ажалшад промышленна үйлэдбэрэ, капитальна барилгаяа саашадань хүгжөөжэ, арадай ажахын бүсад һалбаринуудта шэнэ илалтануудые туйлажа байнхай.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ хүдөө нютагуудай ажалшад харюусалга ехэтэйгээр хандана. Тэдэнэртэ энэ жэл хүнгэн бэшэ байба. Нилээд бэрхэшээлтэй байдалда малай үбэлжэлгэ үнгэрөөд, зундаашье һайн байгаагүй, малаа ганданги муу бэлшээридэ адуулха үшартай бологдоо. Тиигэбэшье, республикамнай бүхы дээрээ мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые дэшэлүүлжэ, нёдондоной энэ үеынхиһөө олон түл абажа, түрэндэ мяха худалдалгаяа 3 процентээр, һү — 9, үндэгэ — 11, нооһо —3 процентээр ехэ болгоһон байна.

Газар тариалангай талаар энэ зун илангаяа бирагүй байба. Зүгөөр Хяагтын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Кабанскын болон бусад зарим районуудай хэдэ хэдэн колхоз болон совхозуудта орсоһо тариланай, овощой, хартаабхын, тарималногооной болон сабшалангай муу бэшэ ургаса гаранхай. Хяагтын, Бэшүүрэй районуудта хура бороон бусадһаа эртэ орожо, сабшалангаа гурба дахин үналһанай ашаар гектар бүриһөө зарим ажахынуудта 20—25 центнер, тэрээнһээшье дээшэ шэнжэсэ хүряагдана. И. Ивановой хүтэлбэрилдэг луговодуудай звено (Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), Д. Стержневой звено (Эрхирэгэй совхоз), В. Зубакинай (Хүрбын ОПХ), Ш. Очировай (Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз), Н. Черниговскийн (Кировэй нэрэмжэтэ совхоз) болон бусад даажа байһан уһалагдадаг сабшалан дээрэһээ гектарай 35—40 центнер үбһэ абажа шадаа. Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Г. Я. Дульяниновай звено 104 гектарай тус бүриһөө дунда эзэрээр 180 гаран центнер кукурузынногоо ургуулжа абаа.

Уһалагдадаг газар гээшэ манай сэгнэшэгүй ехэ баялиг мүн гэжэ энэ жэлэй ургаса үшөө дахин гэршэлжэ үгэбэ. Имагтал шадабаритайгаар, саг соонь хүсэд һайнаар уһалагдаһан газар дээрэһээ тогтууритай, найдалтай ургаса абтана гээшэ. Тиимэһээ уһалагдадаг газараа саашадань ургэдхэхэ, гээшэ бидэнэрэй түрүүшын эзэлжэнэй шухала зорилго болоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ республикын тариалан дээрэ ургаса хуряаха, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри хаа хаанагүй ургэлжэлжэ байна. Мүнөө үедэ ороһото ба ороһото-бобово ургамалнуудай гурбанай нэгэ хубинь хуряагдажа, үбһэ ногооной 70 гаран процентнь сабшагдаа. Кабанскын, Захааминай, Түнхэнэй, Хурамхаанай районуудай ажахынуудта сабшалангай ногоо хуряалга дүүрэнтэжэ байнхай. Эдэ болон Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Зэдын, Сэлэнгын, Улаан-Удын районуудай колхоз болон совхозуудта нёдондонойхиһоо ехэ сенаж, витаминна ногооной гурил бэлэдхэгдээ.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүдөөгэй ажалшадта промышленна предприятинуудай, республикын городуудай, хүдэлмэришэдэй посёлогуудай эмхи зургаанууд болон организациннуудай коллективүүд, һурагшад ехэ туһа хүргэнэ. Жэшээнь, Горхон станциин түмэр замшадай коллектив Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозтоо 600 центнер үбһэ бэлэдхэжэ үгөө.

БАМ-ай барилгашад, шефскэ туһаламжа хүргэдэг предприятинууд болон организациннуд Хойто-Байгалай районой ажахынуудта 600 гаран тонно үбһэ, 970 тонно силос бэлэдхэһэн байна.

Сэлэн-Дүүмын заһабарилгын механическа заводой хүдэлмэришэдһөө бүридэһэн гар хажуушадай звено Сэлэнгын совхозтоо 700 шахуу центнер үбһэ бэлэдхэжэ үгөө. Түнхэнэй районой Туренай дунда һүргуулиин һурагшад нютагайнгаа ажахыда мянга гаран центнер үбһэ бэлэдхэһэн жэшээтэй.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ арадай депутадуудай сельскэ болон поселковоо Советүүд эдэбхитэйгээр хабаадажа байна. Тэдэнэрэй эдэбхи үүсхэлээр олохон худөө нютагуудта болон поселогуудта тусхай звенонууд болон бригаданууд эмхидхэгдэжэ, предприяти болон эмхи зургаануудай хүдэлмэришэдһөө, алба хаагшадһаа гадна пенсионернүүд, гэрэй ээзэн эхэнэрнүүд, һүргуулиин һурагшад хабаадаһан байна. Жэшээнь, Хүдэрийн сельскэ советтэ байгуулагдаһан иимэ звено болон бригадын хүсөөр 5 мянга гаран центнер үбһэн, 1500-гаад центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэгдээ.

Мухар-Шэбэрэй райондо ажалай ветеран, коммунист Г. К. Ерофеев өөрынгөө хүсөөр 100-гаад центнер ногоо суглуулжа, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозтоо витаминна гурил гаргахаар тушаагаа.

Иимэ ажалай эдэбхи хэшээл, олоной хэрэгтэ харюусалга ехэтэйгээр хандаха үшар жэшээнүүдые олоор харуулжа болохо.

ТҮРҮҮ коллективүүдэй, зарим колхоз болон совхозуудай һайн үрэ дүнгүудые тэмдэглэхэ зуураа, байгша ондо юрэнхы дээрээ республика дотор худөө ажахын үйлэдбэриин олохон һалбаринуудта бэрхэшээлтэй байдал тохёолдоо гэжэ тэмдэглэхээр. Хэдэ хэдэн ажахынуудта түсэбөөр хараалагдаһанһаа бага ороһоо тариан абтаха, тэжээл бага бэлэдхэгдэхэ, овощ болон хартаабха багаар суглуулагдаха байна. Энэ гансахан ган гасуурһаа болоо бэшэ, мүн ондоошье шалтагаанууд үзэгдэһэн байна. Илангаяа газар уналха, севообородуудые хэрэглэхэ, үйлэдбэридэ научна зубшэлнүүдые нэбтэрүүлхэ, үтэгжүүлгэнүүдые ашаг үрэтэй-гөөр хэрэглэхэ асуудалнуудта хүсэд анхарал хандуулагдаагүй байшоо. Олохон ажахынуудта нютагай байдалда тааруулагдаагүй үрэнөөр тарилга хэгдэнэн байха юм.

Энэ жэлэйнгээ хүдэлмэриин дүнгүүдые нарин һайнаар шэнжэлжэ, саашадаа алдуу эндүүгээ дабтахагүй хэмжээнүүдые абаха, газар тариалангай культура дэшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулха, хүдөө ажахын эдлүүриин бүхы газарые, илангаяа һайжаруулагдаһан газарые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ шухала. «Нүхэдүүд, ажалдаа үсэд нэтэрүүгээр хандаха, эдэбхи, хэшээлтэйгээр хүдэлхэ, бии байгаа бүхы арга боломжоондаа хэрэглэжэ, хараалагдаһан түсэбүүдээ дүүргэхэһээ гадна, нилээд үлүүлхэ хэрэгтэй» гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хэлээ һэн.

Мүнөө үедэ юун дээрэ гол анхаралаа хандуулха хэрэгтэйб?

Нэн түрүүн, ойрын үдэрнүүдтэ таримал болон сабшалангай ногоое хуряажа дүүргэхэ хэрэгтэй. Зарим газарта энэ хүдэлмэри үнжагайруулагдана. Яруунын, Сэлэнгын, Улаан-Удын, Загарайн районуудай ажахынуудта сабшалангайнь бага бэшэ хубинь сабшагдаадүй байнаар. Витаминна ногооной гурил гаргаха хүдэлмэреэ ямаршье ушарта зогсоожо болохогүй. Ажахы бүхэндэ зеленко, хулһа хэршэжэ, нилээд ехэ витаминна гурил нэмэжэ нөөсэлхэ арга бии. Илангаяа Бэшүүрэй, Загарайн, Сэлэнгын, Захааминай районуудта энэ хамаатай. Юуб гэхэдэ, эдэ районуудта ногооной гурил гаргаха түсэб ороһдоо 50—60 процент дүүргэгдээд байна бшуу.

Адууһа малые шэмэтэ тэжээлээр хангаха гээшэ угаа шухала хэрэг болоно. Иимэ тэжээл хэрэглэһэнэй ашаар лэ ороһоо таряа малда эдюулхэ хэмжээн нилээд хороогдохо байна. Илангаяа холимол силос ехээр бэлэдхэжэ абаха шухала. Энэ талаар партиин областной комитедэй бюрогой болон республикын Министрнүүдэй Советэй түсхай тогтоол абтанхай. Тэрэнэй ёһоор адагынь 23 мянган тонно холимол силос дараха даабари тогтоогдонхой. Тэрэниие бэелүүлхэ хэмжээнүүд ажахы бүхэндэ абтаха ушартай. Тэрэшэлэн тэжээлэй корнеплодууд, огородой эдээнэй үлөөдэһэн бүхыдөө суглуулагдажа абтаха эрэгтэй.

Бэлэдхэһэн тэжээлэй шанарые муудуулхагүй, тэрэниие һайнаар хадагалха хэрэг саг үргэлжын хиналтада байха болоно. Сэлэнгын районой ажахынуудта дарагдаһан силосэй миил арбанай нэгэ хубинь, сенажай хахадынь шахуу эһэзбэрэр, минеральна эйлнүүдээр шанаржуулагдаһан байха юм. Кабанскын шубуунай фабрикада бэлэдхэгдэһэн бүхы тооной үбһэниинь, силос болон сенажынь шанар муутай гэжэ лабораторно шалгалта элирүүлээ. Иимэ беримтануудтай эбсэхын аргагүй.

Иимэрхүү ушар имагтал ажал хэрэгтээ эзэн бусаар, харюусалгагүйгөөр хандаһанһаа болоно гээшэ. Тэжээл бэлэдхэхэ технологи, тэрэниие хадагалха гурим хазагайруулһан гэмтэ хүнүүд шангаар хэнээгдэхэ ушартай.

Тариланай үзүүр, эдэ хоолой үлөөдэһэ, худөө ажахын түүхэй эд бэшэ, буйлуулхада гараһан үлөөдэһэнүүд, шэлбүүһэнэй гурил гэхэ мэтэ тэжээлдэ ехэ нэмэри болохо байна. Тиимэһээ тэрэниие хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Жэшээнь. Хяагтын райондо һолоомо, мэхиинэ суглуулха оньһожоруулагдамел отрядууд эмхидхэгдэжэ, суглуулагдаһан тэжээлынь малай фермэнүүдтэ, үбэлжөөнүүдтэ зөөгдэнэ. Энэ дүй дүршэл бусад ажахынуудта хэрэглэгдэхэ эзэргэтэй.

Модо бэлэдхэдэг предприятинүүд, десхозууд, мүн колхозууд, совхозууд өөһэдөөшье хүйтэн болохоороо лэ нарһанай шэлбүүһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, тэрэниие тэжээлдэ хэрэглэхээр буйлуулхи болоно. Эдээнэй үлөөдэһэ суглуулха хүдэлмэри һайжаруулха, энэ хэрэгтэ худалдаа наймаанай, ниитын эдээ хоолой, гэр байрын-коммунальна ажахынуудай предприятинүүдые, городууд болон хүдэлмэришэдэй посёлогуудай бүхы түсэбынь дүүргүүлээд үнгэрхэ бэшэ, харин эдэ продуктнуудай үлүү гараһые айлнуудһаа худалдажа абаха, тэрэнэй түлөө промышленна эд бараа һөөргэ худалдаха, овощ болон хартаабха зөөхэдэнь туһалха, мүн үрэ жэмэс дэлгүүр дээрэ асархадань хамһалсаха, промышленна предприятинуудта, шэнэ барилганууд дээрэ, городууд болон хүдэлмэришэдэй посёлогуудта хүн зоной һуудаг газарта хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха наймаанай байрануудай тоо олошоруулха хэрэгтэй.

Буркоопсоюзай правлени, республикын Худалдаа наймаанай министерство, ниитын эдээ хоолой управлени мүн лэ энэ гуримаар продуктнуудые худалдан абажа, городой зондо мяха, һү, мёд, худөө ажахын бүсэд продуктнуудые наймаалха, Улаан-Удын колхозой түбэй дэлгүүр дээрэ наймаанда туһалха бюро байгуулха шухала болоно.

Тиихэ зуура, городуудай, хүдэлмэришэдэй посёлогуудай хүн зон, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, һүргуулиннуудай коллективүүд овощ болон хартаабха хуряахадань, тэрэниие худалдаа наймаанай газарта зөөхэдэнь, хадагалхадань, буйлуулхадань колхоз болон совхозуудта эдэбхитэйгээр туһалха ушартай.

ОЙРЫН САГТА малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгэтэй холбоотой орёошье, харюусалгатайшье зорилгонүүдые шиидхэхэ хэрэгтэй. Үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэдэ, тэжээл шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Зүгөөр малда дулаан һайн байра бэлдэхэ, фермэ бүхэндэ тэжээл буйлуулха, тэрэниие хэршэхэ, тэжээлэй холисо бэлдэхэ худалдэриие һаадгүйгөөр ябуулха, адууһа малые бүлеэн уһаар хангаха, малай доро дэбдихэ хохир, минеральна тэжээл гэхэ мэтые нөөсэлхэ гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай. Эдэ бүхы худалдэриие хүйтэнэй ерэхэнээ урид дүүргэхэ хэрэгтэй байһаниинь элитэ. Эгээн түрүүн үбэлэй байрада һаалиин мал оруулагдадаг гээшэ. Тиимэһээ үбэлжэлгын түрүүшын үдэрнөө һаамхай үнеэдые хүсэд һайнаар, рационой ёһоор эдээлүүлхэ эрилтэ табигдана. Тэрээнгүйгөөр һү һааха, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбые дүүргэхын аргагүй.

Тэжээл буйлуулха, тэрэниие бэлдэхэ цехүүдые бэлэн болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Үнгэрһэн үбэлжэлгын дүнгүүд дээрэһээ харахада, энэ хэрэгтэ һайнаар хандажа, тэжээл буйлуулха технологи зүбөөр эмхидхэгдэһэн газарта тэжээлэй дутамагшье һаа, адууһа малаа олошоруулжа, эхэ малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ ба ороондо оруулха, мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ даабаряа дүүргэжэ, малаа гарза багатайгаар ондо оруулһан байха юм. Энэ талаар Бэшүүрэй, Улаан-Удын районуудай хэдэ хэдэн ажахынуud һайн жэшээ харуулаа. Эдэ ажахынуудта малай условно толгой бүридэ ороһдоо 3—4 центнер тэжээлэй единицэ нөөсэлэгдэһэн байгаа. Эдэ ажахынуудай дүй дүршэл, илангаяа һолоомо буйлуулха талаар республикын бүхы колхоз болон совхозуудта хэрэглэгдэхэ эзэргэтэй. Зорилго юуб гэхэдэ, бүдүүн тэжээлэй 90 процентһээ бага бэшэнь малда жэжэлэгдэжэ, буйлуулагдажа үгтэхэ ушартай.

Үбэлжэлгын эхилтэр хонидоо һайнаар бэлшээн таргалуулха, түсэбынь дүүргүүлээд үнгэрхэ бэшэ, харин эдэ продуктнуудай үлүү гараһые айлнуудһаа худалдажа абаха, тэрэнэй түлөө промышленна эд бараа һөөргэ худалдаха, овощ болон хартаабха зөөхэдэнь туһалха, мүн үрэ жэмэс дэлгүүр дээрэ асархадань хамһалсаха, промышленна предприятинуудта, шэнэ барилганууд дээрэ, городууд болон хүдэлмэришэдэй посёлогуудта хүн зоной һуудаг газарта хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха наймаанай байрануудай тоо олошоруулха хэрэгтэй.

Буркоопсоюзай правлени, республикын Худалдаа наймаанай министерство, ниитын эдээ хоолой управлени мүн лэ энэ гуримаар продуктнуудые худалдан абажа, городой зондо мяха, һү, мёд, худөө ажахын бүсэд продуктнуудые наймаалха, Улаан-Удын колхозой түбэй дэлгүүр дээрэ наймаанда туһалха бюро байгуулха шухала болоно.

Тиихэ зуура, городуудай, хүдэлмэришэдэй посёлогуудай хүн зон, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, һүргуулиннуудай коллективүүд овощ болон хартаабха хуряахадань, тэрэниие худалдаа наймаанай газарта зөөхэдэнь, хадагалхадань, буйлуулхадань колхоз болон совхозуудта эдэбхитэйгээр туһалха ушартай.

ОЙРЫН САГТА малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгэтэй холбоотой орёошье, харюусалгатайшье зорилгонүүдые шиидхэхэ хэрэгтэй. Үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэдэ, тэжээл шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Зүгөөр малда дулаан һайн байра бэлдэхэ, фермэ бүхэндэ тэжээл буйлуулха, тэрэниие хэршэхэ, тэжээлэй холисо бэлдэхэ худалдэриие һаадгүйгөөр ябуулха, адууһа малые бүлеэн уһаар хангаха, малай доро дэбдихэ хохир, минеральна тэжээл гэхэ мэтые нөөсэлхэ гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай. Эдэ бүхы худалдэриие хүйтэнэй ерэхэнээ урид дүүргэхэ хэрэгтэй байһаниинь элитэ. Эгээн түрүүн үбэлэй байрада һаалиин мал оруулагдадаг гээшэ. Тиимэһээ үбэлжэлгын түрүүшын үдэрнөө һаамхай үнеэдые хүсэд һайнаар, рационой ёһоор эдээлүүлхэ эрилтэ табигдана. Тэрээнгүйгөөр һү һааха, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбые дүүргэхын аргагүй.

Тэжээл буйлуулха, тэрэниие бэлдэхэ цехүүдые бэлэн болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Үнгэрһэн үбэлжэлгын дүнгүүд дээрэһээ харахада, энэ хэрэгтэ һайнаар хандажа, тэжээл буйлуулха технологи зүбөөр эмхидхэгдэһэн газарта тэжээлэй дутамагшье һаа, адууһа малаа олошоруулжа, эхэ малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ ба ороондо оруулха, мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ даабаряа дүүргэжэ, малаа гарза багатайгаар ондо оруулһан байха юм. Энэ талаар Бэшүүрэй, Улаан-Удын районуудай хэдэ хэдэн ажахынуud һайн жэшээ харуулаа. Эдэ ажахынуудта малай условно толгой бүридэ ороһдоо 3—4 центнер тэжээлэй единицэ нөөсэлэгдэһэн байгаа. Эдэ ажахынуудай дүй дүршэл, илангаяа һолоомо буйлуулха талаар республикын бүхы колхоз болон совхозуудта хэрэглэгдэхэ эзэргэтэй. Зорилго юуб гэхэдэ, бүдүүн тэжээлэй 90 процентһээ бага бэшэнь малда жэжэлэгдэжэ, буйлуулагдажа үгтэхэ ушартай.

Үбэлжэлгын эхилтэр хонидоо һайнаар бэлшээн таргалуулха, хүдэлхэдэ, нимэ байшангуудта аймшагтай бэшэ.

Шэнэ тухэлэй гэрнүүдые бариха зуураа, барилгашад үйлэдбэрэ зогсоонгүй, предприятие шэнэдхэн һэльбэ. Комбинат жэл бүри 118 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра бариха аргатай болоо.

Петропавловск-Камчатский.

АЛЕКСАНДР ФАДЕЕВЭЙ ДУРАСХАЛДА

Алас-Дурнын номой хэбээл Александр Фадеевэй «Разгром» гэжэ романие барлан гаргаба. Энэ нютагһаа гараһан гайхамшагта уран зохёолшын 80 жэлэй ойс уггуулан, тус ном барлагдаа юм.

«Тэмсэлэй ба зохёохы ажалай баатаршалгын удха шанар. Совет литературада революционно-патриотическа ёһо заншалнууд ба А. А. Фадеевэй зохёол бүтээлнүүдэй уг баялиг гэһэн уран зохёолшодой бүхэсоюзна конференциин урда тээхэнэ роман хэблэгдэбэ. Хото, тосхонуудта уран зохёолшын бүтээлнүүдээр буулгагдаһан фильмүүдэй фестиваль эхилээ. Библиотекэнүүдтэ уншагшад уран зохёолшын номуудай выставкэнүүдтэй танилсана.

Владивосток.

ГОРОДСО ШЭМЭГЛЭН ГОЕОНО

Комсомольск-на-Амуре хотын уран зураашад Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ завод тээшэ ошоһон үйлсые «Геройнуудай аллей» болгобо. Корабль бүтээгшэдэй: Социалис Ажалай Геройнуудай, СССР-эй Түрэнэй шангай ба Ленинскэ комсомолой шангай лауреадуудай портредууд эндэ үлгэгдөө.

Городой 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ зуураа, уран зураашад үйлсэнүүд болон талмайнуудые, байшангуудые шэмэглэжэ эхилбэ. Гол мүрэнэй болон аэровокзалнуудай шэмэг гоёолтонууд Алас-Дурнын байгаалитай айлшадые танилсуулна. Шэнэ микрорайонуудай олонхи гэрнүүд томо ехэ зурагуудаар гоёгдонхой. Соёлой ордонгуудтахи зурагуд металлургнууд болон корабль бүтээгшэдэй, авиабарилгашадай ба нефтехимигэй ажал хэрэгүүд тухай хөөрэнэ.

Комсомольск-на-Амуре.

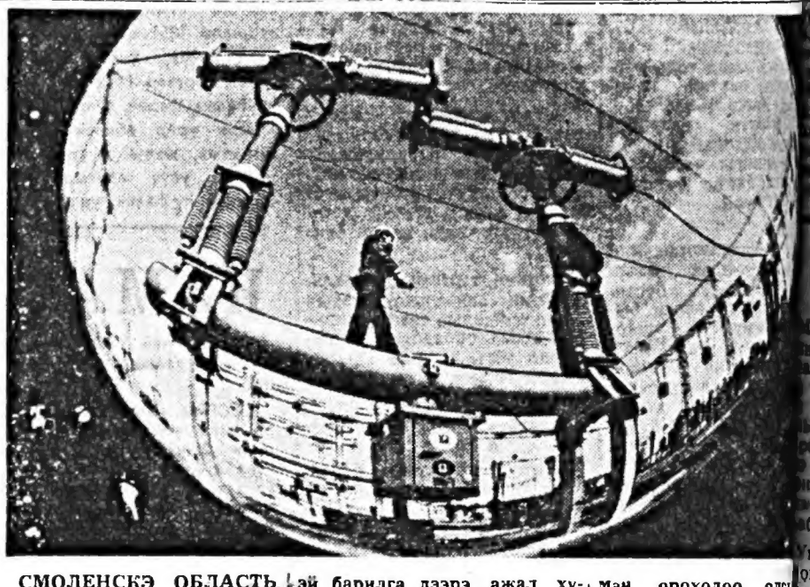

СМОЛЕНСКЭ ОБЛАСТЬ. Смоленскэ АЭС-тэ шэнэ элшэ хүсэ нэмэжэ ашаглаха арга боломжонуудые хангаха гэжэ СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын Гол шэглэлүүд соо сэхэ хэлэгдэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ АЭС-эй барилга дээрэ ажал хүдэлмэриин эршэ шангадана. 1 миллион киловатт хүсэтэй түрүүшын энергоблогые ашаглаха талаар хүдэлмэринүүд түгэсхэгдэжэ байнхай.

АЭС-эй элшэ хүсэн ороной нэгэдхэгдэмэл системадэ нэмэн ороходоо, олон мышленна предприятиннуудые элшэ хүсөөр хангана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Монтажникнуудай хараан хубаадаг түрүүшын хабсаралга дээрэ.

ТАСС-ай фотохроникаа.

ҮҮРЭЙ САЙХЫН ТЭНД

Матрёна Бузинагай эдир наһан хатуу шэрүүн дайнай үеын жэлнүүдтэ тудалдаа һэн. Басагаяа һүргуулида һургаха арга, шадал бүлэдэнь байгаагүй. Балшар бага наһанһаа Матрёна ажал хэжэ долороо.

Илалта асарһан һүр жабхаланта мянга юһэн зуун дүшэн табан ондо Матрёна арбан дүрбэтэй ябаа. Хойно-хойноһоо һубариһаар эсэгэнэр, аханар дайнһаа түрэл нютагаа бусажа эхилбэ. Тинбэшье тэрэ сагта ажамидарха гээшэ хэсүүхэн лэ бэлэй. Ажалдал орохоһоо эрхим юумэн юрэдөө үгыл гэжэ залуу басаган эрид шиидээд, энэ, тэрэшье ажалда өөрыгөө туршаад үзэбэ. Зүгөөр ой модоной ажахыда ёһотоор тогтожо хүдэлхэ заяатай байба. Энэ ажалда Матрёна Бузина наһанайнгаа 15 жэлые зорюулаа.

1974 оной октябрьда Матрёна Александровна мал ажалда хүсэеэ туршаад үзэхэ гэжэ шиидэбэ. «Георгиевский» совхозой хүтэлбэрилэгшэд эхэ хонидой отара тэрээндэ даалгаба.

Хүнгэн ажал гэжэ үгы юм ааб даа, илангаяа шэнээр хүдэлжэ эхилһэн хүндэ хэсүү байдаг. Хэды тиибэшье М. А. Бузина удаан маргажа, гайхажа байнгүй, хамсыгаа шуугаад, шэнэ ажалдаа хам оробо. Үсэд нэтэрүү, ямаршье бэрхэшээлнээ сухаридаггүй хүнүүд хөөрөдэшье амжалтатай байдаг гээшэ ааб даа. Матрёна Александровна тиимэ хүнүүдэй нэгэнинь гээ һаа, алдуу болохогүй. Арбадахи табан жэлэй дунгүүдээр тэрэнэй толгойлдог хонишодой бригада габшагай ажалаараа шалгаржа, зуутанай тоодо оробо. Тэжээлээр хомор нёдондоной жэлдэл Матрёна Бузина урагшагүйдэжэ, зуунһаа зууе абажа шадабагүй.

Зүгөөр шэнэ табан жэлые һайн амжалтаар үгтаа. Байгша ондо Матрёна Бузина даалгаһан 576 хониноо 600 хурьга гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абаба. Нооһо хайшалха даабаряа мүн лэ үлүүлэн дүүргэбэ. Түсэбөөрөө 19,5 центнерэй орондо 23,7 центнер нооһо хайшалба.

Мүнөө үедэ М. А. Бузинагай толгойлдог бригадын хонишод ерэхэ үбэлжэлгэдэ бэлэлгэдэ бүхы хүсэл ороллолгоёо гарган хүдэлжэ байна.

Үүр сайжа, гэгээ орохо үедэ тэдэнэй зуһадаг Туксулка гэжэ газарта ажал эхилэнхэй. Үүдэнүүд хахинаһаар нээгдэнэ. Хонишод газаашаа гаранхай, хонидоо бэлшээридэнь туужа гаргана. Хөёрдохи гарай хонишон Тагмет Кабирович Мухутдинов хонидоо бэлшээридэ эртэ гаргадаг заншалтай юм. Үглөөнэй шүүдэрээр малаа садатарнь бэлшээгээд, удын халуунда гол горходой хажууда, шугы бургаһанай һүүдэр нэмэри газарта ороолаад, атарлуулхада зохид байдаг.

— Хонин ажал гээшэмнай нимэл гүб даа-а...,— гэжэ Матрёна Александровна яаралгүй, татан һагад хэлэнэнэй һүүлээр удаан абяа гарангүй байтараа:

— Үбэл, хабаршье һаа, адлил хүндэ байха. Зунайшье элдин сагта хүхэ ногоон дээрэ гараад, дураараа удаан сэнгэжэ үнэндөө ябагдадагүй гээшэ. 600-гаад хонидоо туугаад лэ, талаараа дүүрэн ябахаш даа. Энэшье зун бүхэлэ июньсоо дуһалшье бороо ороогүй даа. Нажа ядажа байһан ногоон үндэһөөрөө хатаалашоо. Иимэ байхада, найй юун мүртэй эдеэсэ ороход даа. —гэжэгоо дохисогоон тэрэ.

Тагмет Кабирович шаа хонишонойнгоо үнжэн:

—Миин һанаа амаржа һуухадамнай, хэн ерэжэ туһалхаб даа.

Матрёна Бузина шэнэ, хониднай эхилгэлэй. Теэд тэдэ хохан хурьгадайтнай хоёр дахин үлүү хэрэгтэй ха юм даа, һуухашье сүлөө бо Һүниндөө бүришье тэй байхаар ааб даа. гэжэ амяа дарахаяа аяга сай уужа үрдэх хадашни, эндэнээш, һээш хонидой маараад даад, нарай хурьгашанхай, нюдөөшье тэнхээгүй хэбтэхэл га харайжа бодоод тэгэшээ ухаа мэдэгээгүйшэхэлши даа, —гэрэнэ.

Айл бүлөөрөө хойноһоо ябадаг эдэ ажалһаань үлүү юумөөрөө үгы. Ажахын дой мүрысөөндэ эн ходо түрүүлжэ ябадаг «Георгиевский» совхозой зуутан сооһоо 100 эн бүриһөө 105 хурьга Матрена Александровна жа шадаа.

Байгша оной ноябрь Бузина 50 жэлээ хэ юм. Һаһанайнгаа рые һанаандаа һэр үбэлэйшье хүйтэндэ, шье халуунда, ябаа морёоршье түрэл талаа тиишэнь эсхэн ябаа лиһан зобоһоноо, амжаһанаа заабол һан саха байха.

Харин мүнөө, нам дарган сагай ерэдэ үбгэ намган хөёр бүр мэгые илгаруулангүй бэлшээридэнь туугаа даг. Үдэр бүрил даа хонидоо һайнаар хүсэ һайнтайгаар үй дэнь оруулжа, тобир түл абажа, нооһо ех шалха тухай һанаата

Август, сентябрь хараа байсаа богино үгөөгүүр бодохо харанхы зандаа бай нидоо бэлшээридэ дын боори хүрэнөөр үүр сайгаад орхихо дулаасуудагүй нар зрьен хараха зуурааа рёна Александровна юумэ тухай бододог, —хураатай, бороотой мар, янгинама хүйт «Үрэжүүлгэээ һайнаа гэжэ байгаа. Екимов зарта, оршодог байрые бэлдэхэ хэрэгтэ мэтээр хонишоной бо боохо юумэн хаана

Матрена Александ нидоо эгээл һайн тэй хадын хаяа бүг тогтоожо, өөрөө өөрө шулуун дээрэхэнэ лан һүүгаад, өөдөө ража байһан шад нара хараган заншалт рэнь зээрэмхэй мэт хир хүхэ тэнгэриин мухарижа, алтан шаргал гэрэлээрэ Иимэл үедэ хонин рэй сэдьхэлдэ ур бодолнууд түрэжэ, хэд. түрэл нютаг һайн һайхан зүйлнүүд шэжэ эхилдэг. Ти ра бороотой ута на лэй хүйтэн, түл аба шүүрилтэ хаһа а бэшэ болошодог. һаа, гансаараа тэр юм. Хани нүхэдынь нютагынь, совхозо хүн зон түшэг т болохо байна бэшэ

Мүнөөшье, хон жүүлжэ байһан са рена Александровн жэлэй түл түрэсые һаа үсөөн бэшэ оролдоно.

С. ХАМАГА

АЛАС ДУРНЫН хизаарта

ТАСС-ай КОРРЕСПОНДЕНТНУУД МЭДЭЭЛЭНЭ

ДОКЕРНУУДЫЕ БЭЛДЭДЭГ УЧИЛИЩИДА

Восточно портын контейнерэй терминалай докернууд механизаторнуудай комплексно бригадада Юрий Тюринэй ажалай дүршэл гараха үедэ техническэ мэргэжэлэй училищида һураажа олоһон эрдэм мэдэсыень үндэрөөр сэгнэһэн байна. Тэрэниие бригадада эльгээхэ гуйлтатайгаар бригадир Г. Милейко училищида хандаа.

Портын бусадшье бригадануудта училищи дүүргэгшэдые халуунаар угтаа. Тиигэншьегүй яахаб, юуб гэбэл, албанһаа табигдаһан солдадууд болон матросуудһаа бүхы бүлэг бүридхэгдэһэн байгаа бшуу.

Алас-Дурна портнуудта хүдэлхэ мэргэжэлтэ докернууд 30-дахи училищи бэлдэдэг юм. Училищиин хөёрдохи эзэлжээнэй баригдахада, тэрэнэй кабинедүүдтэ, лабораториннуудта 1200 хүн нэгэн доро һурадаг болохо юм. Восточно портын коллектив тус училищие шефтээ абаа. Классууд болон полигонуудые, лабораторинууд ба мастерскойнуудые түхеэрхэдэнь докернууд туһалдаг, һуралсалай программа табихада хабаадалсадаг. Мэргэжэлтэд портын причалнуудта асарагдаһан шэнэ машинанууд тухай лекциннүүдые уншадаг.

Находко,
Приморийн хизаар.

ГОРОДОИХИД КОМБАИНДА ХҮДЭЛНЭ

Мүнөө жэл Амарай областиин «Желтояровский» совхозой хуряалга-зөөлгын комплекснуудта ажахынуud хоорондын үшөө нэгэ комплекс нэмэбэ. Свободный хотын предприятинуудай хүдэлмэришэд тэрэ комплексдо хүдэлнэ.

Урданьшье районой ажахынуудта шефүүд ерэжэ, ургаса хуряалгада туһалдаг һэн. Гэбэшье тэдэнэр үсөөн бэшэ ушарта мэргэжэлээрээ хүдэлдэггүй, элдэб хамһабарини ажал хэдэг байгаа. КПСС-эй горкомой шиидхэбэреэр эндэ ажахынуud хоорондын хуряалга-зөөлгын комплекс бүридхэгдөө юм. Ороһоной 11 комбайн, намарай паар хахалха тракторнуудые совхоз үгөө, харин городой автопредприятии тэдэниие транспортаар хангаа.

Свободный,
Амарай область.

ШЭНЭ ТҮХЭЛЭЙ ГЭРНҮҮД

Камчаткын хахад дээрэ ажаһуудаг хүн зондо шэнэ түхэлэй тааруу зохид гэрнүүд баригдажа эхилээ.

Түрүүшын иимэ гэр областиин түбтэ ашаглалгада оруулагдаа юм. Тэрэ гэрэй кухни ба хамһабариин байрануудай талмай үргэдхэгдөө. Юумэ хатааха шкафууд бии. Гэрэй нюур талада балконуудай орондо шэллэгдэһэн эркернүүд хэгдэнхэй. Юһэн балл хүрэтэр газарай хүдэлхэдэ, нимэ байшангуудта аймшагтай бэшэ.

Шэнэ тухэлэй гэрнүүдые бариха зуураа, барилгашад үйлэдбэрэ зогсоонгүй, предприятие шэнэдхэн һэльбэ. Комбинат жэл бүри 118 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра бариха аргатай болоо.

Петропавловск-Камчатский.

АЛЕКСАНДР ФАДЕЕВЭЙ ДУРАСХАЛДА

Алас-Дурнын номой хэбээл Александр Фадеевэй «Разгром» гэжэ романие барлан гаргаба. Энэ нютагһаа гараһан гайхамшагта уран зохёолшын 80 жэлэй ойс уггуулан, тус ном барлагдаа юм.

«Тэмсэлэй ба зохёохы ажалай баатаршалгын удха шанар. Совет литературада революционно-патриотическа ёһо заншалнууд ба А. А. Фадеевэй зохёол бүтээлнүүдэй уг баялиг гэһэн уран зохёолшодой б

ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Уржадэр КПСС-эй обкомой политическэ гэгээрэлэй байшан соо СССР-эй Науканууудай академиин Сибириин отделениин Экономикын ба промышленна үйлэдбэри эрхилэгдэн институдай директор, СССР-эй АН-най БАМ-ай асуудалнуудаар научна советэй түрүүлэгшэ академик А. Г. Аганбегян түбэй болон нютагай газетэ, журнал, радио болон телевиденийн журналистнуудтай уулзажа, пресс-конференци үнэгэргэбэ.

Тус пресс-конференцидэ ТАСС-ай, АПН-эй, Бүхэсоюзна радиогой, «Экономическа газетын», «Строительна газетын», «Социалистический труд» журналай, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй АССР, область ба хизаарнуудай газетнууд болон радио-телевиденийн журналистнууд хабаадалба. Пресс-конференци дээрэнээ манай корреспондентын хэлэн хурянгы тэмдэглэлнүүдые доро толилнобди.

— Абел Гезович, БАМ-ай бүрэлгэнэ уламжалан, Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй ашаншэн хүгжэлтэ тухай юм хэлэжэ үгыт?

— Нэн түрүүн, эндэ БАМ-ай бариглажа байгаа газар дэлхэй юун байгаа нэм бэ гэжэ бодоод үзэе. БАМ бариглан тухай КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоолой гаралтай 1974 ондо энэ ехэ, 1,5 миллион дүрбэлжэн метр саманайтай газар дээрэ ороо 300 мянган хүн ажалуулгаа (Комсомольск-на-Амуре, Усть-Кут орууланууд). Барилгын нэгэшье эмхэ байгаагүй. Геологическа разведкэ гүйсэд шэнжэлэгдээгүй газар байнан. Харгы зам гэжэ үгы. Техникэ, машина ехэ хэмэр байнан гэжэ таанад мэдэнэт. Эрдэм-шэнжэлгын академиримшье үргэнөөр, ехээр хөгжэдэггүй байгаа бшуу.

Тэд мүнөө харыт, ямар ажалдари ехэ хубилалта болоо гэжэ? Оройдоол 7 жэл соо ажалдаа-шухалань гэхэдэ, айхабтар томо, хүсэ ехэтэй мүнөө техникэ, машинаар хөдөлмөрлөгдэнэн барилгын ажалдаа байгуулагдаа. 132 мянган барилгашад мүнөө хүрэлцэнэ. Үшөө БАМ-ай зүүн талдаа түмэр замай сэрэгшэд ажалаа ха юм. Манай ороной түүхэдэ иимэ богони гэжэ соо нимэ ехэ барилгын эмхи, түрүүшынхээ байгуулагдаа гэжэ онсо тэмдэглэнэ.

Хоёрдохёор, айхабтар ехэ ажал хэгдээ. 2,6 мянган шанарай километр түмэр зам балдаа, хэдэн зуугаад километрынь саг үргэлжэлэн ашаглагдаа. Мүнөө тушаагдаа. Мүнөө замаар 4,5 миллион километр модон, хэдэн мянган тонна нүүрһэн зөөгдөөд байна. Жэлдэ 13 миллион тонна нүүрһэн шанартай нүүрһэ ашаглагдаа Нерюнгриин разрэй ашаглагдаа ороо. Эдэн арбаад город болон посёлогуud урган бодоо. Тиндэ ямар өөрсэ, хүшэрэ эрхэ байдалда энэ бүхэлдэ хөдөлмэри хэгдээ гээшэб? Эндэ 50 градус болотор хүйтэн, хэзээдэшье гэдэхэгүй хүйтэн газар, буртаг тайга, үшөө газарай хүдэлдэг дээрэнээ нэгэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоо бшуу. 1957 ондо Хойто-Муяда болоһон газарай Ашхабадтахиһаа дахин ехэ, дэлхэй дээрэ нэгэ-шуулгаа гэхэдэ, айхабтар томо, хүсэ ехэтэй мүнөө техникэ, машинаар хөдөлмөрлөгдэнэн барилгын ажалдаа байгуулагдаа. 132 мянган барилгашад мүнөө хүрэлцэнэ. Үшөө БАМ-ай зүүн талдаа түмэр замай сэрэгшэд ажалаа ха юм. Манай ороной түүхэдэ иимэ богони гэжэ соо нимэ ехэ барилгын эмхи, түрүүшынхээ байгуулагдаа гэжэ онсо тэмдэглэнэ.

Хоёрдохёор, айхабтар ехэ ажал хэгдээ. 2,6 мянган шанарай километр түмэр зам балдаа, хэдэн зуугаад километрынь саг үргэлжэлэн ашаглагдаа. Мүнөө тушаагдаа. Мүнөө замаар 4,5 миллион километр модон, хэдэн мянган тонна нүүрһэн зөөгдөөд байна. Жэлдэ 13 миллион тонна нүүрһэн шанартай нүүрһэ ашаглагдаа Нерюнгриин разрэй ашаглагдаа ороо. Эндэ арбаад город болон посёлогуud урган бодоо. Тиндэ ямар өөрсэ, хүшэрэ эрхэ байдалда энэ бүхэлдэ хөдөлмэри хэгдээ гээшэб? Эндэ 50 градус болотор хүйтэн, хэзээдэшье гэдэхэгүй хүйтэн газар, буртаг тайга, үшөө газарай хүдэлдэг дээрэнээ нэгэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоо бшуу. 1957 ондо Хойто-Муяда болоһон газарай Ашхабадтахиһаа дахин ехэ, дэлхэй дээрэ хэрэгтэй

ҮГЭЙ

ЭТЮД

ДУУН

Дуун... Үнжэгэн нарайһаа, үлгыдэ хэбтэхэһээмнай дуун ханимнай болоод, үтэлжэ үбгэртэрнай үнэн нүхэрнай мэтэ суггаа ябалсадаг шуу. Энэ нһаандамнай ямар нэгэн дуунтай хабаатай али олон ушаннууд сэдьхэл зүрхэнэймнай оёорто хадагалаатай ябадаг гээшэб?! Танип тэрэ дуунай аялгын эздэлбэл, он жэлнүүдэй юрьеэн соо үни заяанда мартагдаһан тэрэ ушар ой ухаандаш дахин һэргэжэ, баяр жаргалай гү, али гуниг гашуудалай мэдэрэлээр зүрхыешни заатагүй хайраад абахал.

...Тэрэ сагта бидэнэр ороймоол - арбан дүрбэ — арбан табатайнууд байгаабди. Зунай үе, үбһэ хуряалгын сэнгүү хаһа бэлэй. Тэрэ үдэр бидэнэр үдэшэ ороймшог болотор хүдэлеед, боро хараанаар гэр тээшээ ябаха болобобди. Тракторай тэргэ дээрэ хэдэн аса үбһэ хаяжархёод, дээрэнь һуубабди. Зөөлэхэн үбһэн дээрэ ведее харан, өөһэд өөһэдынгее бодолдо эзэлэгдэн абяагүйхэн хэбтэнэбди. Бүхэли үдэртее аса барижа, һүрэн хаяһанай «намгадай зун» гүйсэд хүдэржеегүй «шүрбэһэ балсан одоошье амаржа, аятайханаар шархирна.

Дээрэмнай мантан томо шара һара. Тэрэнэй нүлахан эльшэ доро оршон тойронхи бүхы юумэн: голой хажуугаархи шугы, хада, гүбэнүүд нэгэл ондоо шэнжэтэй болонхой, танигдашагүйгөөр түглылдэн харлаха юм. Һарын нүлэмхи туяа, хатаһан үбһэнэй хоншуу хангал, тракторай жэгдэхэн пуршэгэнеен — эдэ бүгэдэ бидэниие бөөмэйлэн, нэгэл жэгтэй мэдэрэлээр бүхы сэдьхэлыемнай хүрмэн, ухаандамнай уянгата бодол түрүүлжэ байгаа һэн.

Иимэл хаһада залуу хүнэй зүрхые ямаршьеб даа сэлгэзн һаруул, һайн һайхан, хүсэд тодороогүй хүсэл эрмэлэзл эзэлдэг. Аласай холые зориж, танигдаагүй тала дайдаар, хото городуудаар аяншалха гү, гайхамшаттай эрэлхэг габьяа харуулжа, бэеэ суурхуулха гү... үгы даа. Нэгэл хүсэд элирэзгүй мэдэрэл бүхы маха бадыеш эзэлэзд, табиха юм бэшэ. Эгээл энэ үедэ гэнтэ дуун эздэлшоо һэн. Хэмнай эхилээ һэм, мүнөө хаанаа һанахабши даа. Гэбэшье, бидэнэр тэрэ дуу нэгэн доро дэмжэжэ, аялга нилүүлэн дуулажа эхилээ һэмди. Мүнөө бодомжолходом, тэрэ дуун манай эгээл һанажа, сэдьхэжэ байһан бодолнуудые шэнгээһэн эгээл тэрэ байдалдамнай ехэл тааруу уянга аялгатай байгаа һэн хаш. Дуун соо соностоһон харагдаа, үзэгдөөгүй Ага нютаг, арбан табанай һарын толон доро гунигтаа эзэлэгдэзд, маанартал адли дуу дуулажа һууһан залуу хүбүүд сэдьхэл зүрхэндэмнай тон дүтэ, тон ойлгосотой шэнгеэр һанагдаа бэлэй.

Тэрэ холын зунай үдэшэлэн утыйгаа харгыда олохон дуу дуулаа һэмди. Тезд он жэлэй эрьесэ соо тэдэ мүнөө булта мартагдаа. Зүгөөр түрүүшымнай тэрэ дуун... тэрэ дуун сэдьхэлдэмни мартагдашагүйгөөр хадуугдаа. «Арбан табанай һарын толондо арбан найман наһаан һанагдаа...» Энэ дуунай эздэлхэтэйл адли зунай дулаахан һүни, түхэрэн шара һарын нүлахан толон, һая сабшагдаһан үбһэнэй хоншуу хангал, тракторай тэргэ дээрэ дуу дуулажа хэбтэһэн хэдэн хүбүүд ой ухаандам элиэнээр һанагдана.

Д. ГАРМАЕВ.

ХИЛЭЭМЭН—МАНАЙ АЖАМИДАРАЛ

«Хилээмэн» — гэжэ үгэ минии ухаан бололдо амидарал, эжы. Энэ орон гэнэн айхабтар ехэ удха шанартай ойлгосотой нягта холбоотойгоор үзэгдэдэг гээш».

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежнев «Шэнэ газар» гэжэ ном соогоо нигэжэ бэшэнхэй: «Хилээмэтэй һаа, дууншье дуулагдаха... Ингэжэ дэмы хэлэгдэнэгүй. Хилээмэн гээшэмнай эгээл шухала эдеэ хоол, бүхы үнэ сэнтэй юумэнаймнай хэм хэмжүүр. Научно-техническэ дэбжэлтын манай агуусхэ үе сагта арадуудай амидаралай эгээл гол үг үлдэһэниинь хилээмэн болоно».

Эдэ үгэнүүдэй сэгнэшэгүй ехэ удхые хэншье арсахагүйл даа. Үнөөдөөл манай тон үнэтэй, эгээл ехэ баялиг хилээмэн, талхан. Энэмнай манай жаргалта һайхан байдалай эшэ үндэһэн.

Бидэ совет хүнүүд ехэ жаргалтай, һайн һайхан байдалтай зомди. Омогорхон, баясангүй байхын аргагүй. Манай орондо эгээл үнэгүй, эгээл амтатай хилээмэн худалдагдана.

Би залуу наһандаа, 1921 ондо, Волго шадар ажаһуудаг байгааб. Тэрэ жэлдэ айхабтар ехэ ган гасуур боложо, эндэхи нютагуудай орооһо тарыан халуун наранда хуу шаташоо болэй. Тэнсэшэгүй халуун нараниһаа тала дайда хуу харлашоод үнгын һайхан сэсэг, ногоон, наоша намаа шарлажа, бүршыжа үгы болоһоогшо һэн. Тингэжэ эдеэ хоолгүйдэһэн үхэр мал, хони, ямаад туража үхэһэн байна. Зоншье хоһодоһон, зобоһон, тулиһан гээшэнь аргагүй ааб даа.

Манай гүрэн тиихэ үедэ граждан дайнай һандарал хохидолһоо үшөө гаража шадаагүй, тиимэ түргэн хүсэгэнгөөр туһа хүргэхэ аргагүй байгаа.

Би Тауш тосхонло һуугша һэм. Энэ багай тосхон, һууринуудай бүхы зон иимэ бэрхэтэй, хүндэ хүшэр байдалһаа амидыг мэндэ гаралсахыи тула ондоо нютаг оронууд тээшэ, зөөхэ, хүлгихэ баатай болобо Тоо томшогүй олон зон манай тосхоноор гаража, Чернушка станци дээрэһээ ондоо областьнуудта ошоһон юм. Тэдэнэй олонхинь Узбекистан, тэрэнэй нинслэл хото Ташкент ороо бэлэй. Узбекистанда яһала һайн ураса абтаһан байгаа.

Тэрэ үеын энэ хүшэр байдалые уран зохёолшо Неверов «Ташкент — город хлебный» гэжэ ном соогоо зүбөөр харуулжа шадаа. Энэ номынь зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхада аргагүй ехэ туһа хүргөө һэн. Тингэжэ ороонойнай бусад областьнуудай, мүн манай Совет гүрэндэ талархадаг оронуудай ажалшад үлэсхэлэндэ нэрбэгдэнэн Волго шадарай хүн зондо туһа хүргэнэн намтартай.

Энэ бэрхэтэй байдал һанахадаа, мүнөөшье минии досоо хүйтэ даажа жэрэгэд гэдэг. Үшөө эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай, мүн тэрэнэй һүүлэй хүшэр хүндэ жэлнүүдые хэншье мартаагүй, мартахашьегүй.

Мүнөө манай Эхэ ороной социалис журамта ажабайдал үдэр ерэхэ бүри гоё һайхаһаар һалбаран хүргэжэ, ямар танигдашагүй гоё һайхан болотороо хубилаа гээшэб! Баяр жаргалһаа сэдьхэл билтаран халина!

Би баяшаг болотор СССР-эй Верховно Советэй депутат байгааб. Тиимэһээ депутадай хүндэтэ үялга дүүргэжэ, республикынгаа районуудаар ходо ябадаг, колхоз, совхозуудай, худөөгэй хүн зоной ажабайдалтай танилсадаг һэмби. Энэ минии бэшэһэн 1921 ондо Волго шадарайхидал адлирхуу ган гасуур Загарайн, мүн бусадшье районуудаар болодогшье, болон алдадагшье гээшэ ааб даа. Тиигэбэшье загарайнхид иимэ аймшагтай ган гасуурта юундэ нэрбэгдэнэгүйб? Иимэ муу сагай эрхэ байдал тохёолдобо гэжэ ойлгоношьегүй ха юм. Ороонһо тарыан, үбһэ тэжээл дуталданагүй. Хилээмэ, талхан ходо байна.

Юуб гэхэдэ, манай асари ехэ хүсэтэй Совет гүрэн, ондоо республика, область, хизаарнуудай хүн зон бүхы зүйлэй продуктнуудаар, малай тэжээлээр хаһа саг соонь хангана, туһална. Социалис журамтай ажабайдалда ажаһууһан үнэн иимэ жаргалтай ха юм даа!

Манай Буряадай республикада табадахи жэлээ ган гасуур болобо. Энээн дээрэһээ ороонһо тарыанай ургаса муудажа, ороонһон багаар суглуулагдана. Иимэ ушар байдалда худөө ажахымнай бүхы хүдэлмэрилэгшэд, трактористнар, комбайнернууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хүсэ шадалаа элсүүлжэ, ургаһан тарыагаа бултыень, монсогоршье ороонһо гээнгүй абаха байһандань этигэмээр, найдамааршье байна. Бүхы хуряаһан ороонһо тарыагаа нарин нягтаар, һайнаар сэбэрлэжэ, хатаажа, гүтахагүйгөөр хадагалха гэшэ тон шухала.

Өөрөө үни удаан сагта Улаан-Удэдэ ажаһуудаг хадаа, түрэл городойнгоо ажабайдалаар һонирхожо, ажалшадай амжалтануудта баясажа, ажабайдалдань болодог һайн һайхан хубилалтануудые дэмжэжэ, тэдэнээр омогорхожо ябалгби. Заримдаа бодолготошье болохоор асуудалнууд гарадаг. Жэшээнь, Улаан-Үдэ хотымнай ажалшад үнэ сэнгүй зөөриеэ — хилээмэ, талхаяа үүсэд аша туһатайгаар хэрэглэнэгүй гээшэ аа гү гэжэ һанамаар. Эндэ ямаршье хизаарлалтагүйгөөр хилээмэн наймаалагдана. Тиихэдэнь зарим нэгэн хилээмэ, талха ехээр абаад, эдиһэнһээ үлэһыень гам хайрагүйгөөр бутаргажа, хатаажа хэрэггүй болгоод, эдеэ хоолой үлэгдэл руу хаяна. Заримдаа ниитын малай тэжээлдэ тушаахаар амяарнь суглуулдагшьегүй булэ эндэ бин хэбэртэй агша. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, мунөө сагта хэншье хилээмэ, талхаар дуталданагүй, хооходоно, зобоногүй. Арадай ажахын эрилтые хүдөөгэймнай ажалшад хангана, хангажа шаданашье гээшэ ааб даа. Ороонһо талхан саашадаа бүгы ехэ болохонь дамжаггүй. Теэд тарыашадай хүшэр хүндэ ажалаар ургуулагдажа абаһан баялигта хайша хэрэгээр, эзэн бусаар хандажа болохо аа..?

Минии һанахада, худөөгэй ажалшадай, тарыашад, механизаторнуудай хоёр улаан гараараа ургуулһан ороонһо тарыаснь, амтатай һайхан хилээмэ, талхыень арьбанаар, гамтай зүбөөр лэ гаргашалхадаа бидэ гүрэн түрын удха шанартай хэрэгтэ хабаатай байһанаа мэдэрнэбди Тэдэнэй хэнэн ажалые хүндэлжэ, худалдажа абаһан хилээмэ, талханданаа эзэн ёноор хандахаа һайн һайхан юумэн үгы. Байхашьегүй. Тиигэжэ ороонһо тарыагаар, хилээмээр хүн зонние хангалгые һайжаруулха үшөө нэгэ арга зам олдохо байха. Украинын сууга тарыашан Александр Гиталов энээн тухай ехэ һайнаар бэшэлэн, тоолоһон юм. Үдын хоолой нэгэ стол дээрэ арьбалагдаһан 100 грамм талхан бүхы орон соогоо хамтадхахада, суглуулагдаһан хэдэн зуун гектарай ороонһо тарыантай адлирхуу болохо жэшээтэй.

Теэд хото газарта ганса хилээмэ талхан нигэжэ гаргашалагдана бэшэ, мүн бусадшье эдеэ хоол үлэжэ, хэрэгүй болжо хаягдана бшуу. Иимэ сэгнэшэгүй баялигаа гамтайгаар гаргашалжа, тон хэрэггэйгээл худалдажа абаа һаа ямар һайн бэ?

Эдеэ хоолой үлэгдэл луулха худэлмэри м Улаан-Удэдэ нэгэ үе я хэгдэдэг болоо һэн. М болоходо энэ худэлмэри галтагүй ябуулагдана г хаш. Энэмнай город шада ажахычуудта гахай тэжэ дэ сэгнэшэгүй ехэ туһа гэнэ ха юм даа.

Тиихэдэ бидэ залуушуу ухибүүдые хилээмэ, та даа гамтай, хайратайгаар дуулжа һургаха ёһотой Зарим ухибүүд хүбриг мээр наадажа, хаяжа я ушаршье дайралдадаг г Энэ манай ниитын ажа далда огто таарахагүй гэжэ ойлгуулха, таарамж хөөрэлдөө хэхэ, шанга сэл ябуулха зэргэтэй хэлэхэ байнаб. Эрхим механизаторнууд, тарь малшадые энэ хөөрэлдөө тэ уриха. Нэгэ үгөөр хэ дэ, ухибүүдые балшар н һаань хойшо хилээмэ, хандаа гамтайгаар хан һүргаха шухала. Зарим у та мэгазинһаа худалдажа һан хилээмээр гахай, мү сад мал тэжээдэг юм дуулагшаб. Энэ огто бу Энэ нние яажа болоулха хэдэ холимол тэжээл е буйлуулжа, хото газарай до худалдаха. Тиигэбэл гахай баридаг манай хүн зон энэ мэтэ гарга эрид болоулха һэн.

Мүнөө республикымнай дөө нютагуудай тарь дээрэ хуряалгын худэлм үргэлжэлөөр. Шэнэ ург хуряахатаяа хамта, механ торнууд ерэхэ жэлэйнгээ гасада газараа бэлдэнэ.

Эгээл тиимэһээ Бу ороондоо ороонһо тарыа баянаар ургуулжа, тэ арьбан, гамтайгаар хэрэ гэшэ манай нангин Талха тарыан гээшэмнай най ажабайдалай баялиг

Б. ПОЗДЕЕ
ЛВРЗ-гэй токар
Социалис Ажалай Геро

«ГАЗАРАЙ ТАТАСА»

Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо Владимир Петоновой «Газарай татаса» гэһэн шүлэглэмэл туужые республиканска нюмой хэблэл һаяхан гаргаба. «Буряадай гигант» гэжэ алдаршаһан паровоз-вагон бүтээлгын заводой барилга, түрүүшын буряад худэлмэришэд, Эхэ ороноймнай олон ондоо яһатанай бата хани барисаан тухай энэ ном соо домоглон бэшэгдэнэхэй.

Номой гол герой, комсомолец Булат Таганов худөө нютагһаа заводой барилгада ерэжэ, худэлмэришэн боложо худэржэнэ, хүсэл зорилгонуудаа бэелүүлнэ. Залуушуулай иног дуран, хани нүхэсэл, ажал хэрэг, ниитын эдэбхи тухай автор бидэндэ һонирхолтойгоор, сэдьхэл худэлгэмөөр хөөрэнэ.

В. Петоновой шэнэ ном олон тоото уншагшадта һайшаагдахань лабтай.

В. НАМСАРАЕВ.

АЛТАН НАМАРАЙ АГНУУРИ

Зунай һүүлшын август һара дэг. Үбэлэйнгее тэжээл намартаа нөөсэлэн суглуулдаг амитад олон. Хэрмэн модоной гэшүүһэндэ һарха-гуудые үлгэжэ хатаадаг. Охотноон шулуунай забһарта эндэб янзын ургамалнуудые хабшуулна. Ургэншэ хулгана газар дорохи амбаар соогоо ороонһо, шүмһэ, үндэһэ, буурсаг суглуулна. Эшээндэ ородог тарбаган, доргон, баабгайнууд намарай һэрюундэ һайнаар хоолложо, ехэзр тарганахай.

Мүнөө үедэ дулаан орондо бусадаг шубууд ехэл сүлөөгүй. Шубууд холын аянда зорихынгоо урда тээ бэлэдхэл хэдэг. Алаг туун болон олон түрэлэй бишыхан дууша шубуухайнууд һүрэг һүрэгөөрөө суглараад, ниидэхэ үдэр хүрэтэрөө эдеэ хоол бэдэржэ ябадаг. Шубууд дальбараануудаа холын аян замда бэлдэхэдэз, тэдэнэз дахуулжа, ниидэлгэдэ һургадаг. Хамагһаа түрүүшэр хорхой шумуул тэжээлтэй шубууд: хараасгай, хухы, гургалдайнууд бусана. Эгээн һүүлдэ ангир, һоно нугаһан, галуун болон хун шубууд халуун орон тээшэ ниидэдэг. Холын хойто зүгтэ ороходог тундрада нютагтай шубууд намартаа дулаан ороноо бусахадаа, манай эндэ ойр зуура тогтожо амардаг, эдеэлдэг.

Буряадай республикын Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи агнуури-олзоборилгын управленийн соносхолоор 1981 оной үһанай шубуудай намарай агнуури сентябриин 5-һаа эхилэнхэй.

Республикымнай ажалшад намартаа нугаһа, галуу агнажа, амаралтынгаа үдэрнүүдые хухюун сэнгүүгээр үнгэргэнэ. Агнуурийн эхилһэн түрүүшын үдэр хүн зон олороо Сэлэнгын адаг, Баргажанай, Ярууныи, Хэжэнгын болон Ороныи нуурнуудта нугаһа агнаад, баян олзотой бусаа.

Республикын ангуушадай бүлгэм Кабанскын районой Шигаево, Корсаково тосхонуудта бааза баринхай. Энэ агнаха путёвко худалдагдадаг. Ангуушадта моторотой оногсонууд үгтэнэ. Егэрнүүд тэдэнийе агнаха газартань абаашадаг, асардаг юм.

Сентябриин 4-нэй үдэшэ нуурнуудые тойроод, хүн зон олон байба. Эндэшье, тэндэшье түүдэбшын галнууд улаабхилна. Ангуушад нуугануудаа заһана, бэлдэнэ. Сентябриин 5-най үглөөнэй 6 саг тойроондо нуурай эүүн эрьедэ буугай дуун хоёр дахин нэршэбэ. Энэмнай нугаһанай агнуурийн эхилһэн тухай тэмдэг байшоо. Тиигээшье улангуй нуурнуудые тойроод буугай һүрэхэмь улам олошоржо, наранай гаргаа зэлхэбагүй.

Үдэшын 8 сагаар, наранай һая ороод байтар, нуурай баруун эрьедэ буугай абяан дуулдажа, үдэшын агнуури эхилбэ.

Ангуушад үдэшэндөө наранай ороһон зүг тээшэ, үглөөгүүр тэрэнэй мандаха зүг руу буугаа тодхожо, нугаһадай ниидэхые хүлеэнэ. Үдэшэ, үглөөнэй толондо шубууд һайнаар харагдадаг, доогууршье ниидэдэг ха юм.

Нугаһанай агнуурида нарин һэргэг, ехэл болгоомжотой ябаха шухала. Хүсэд һайса танингүй, хулһан соо һаршаганаһан абяан тээшэ буудажа оттошье болохогүй. Биледтэй, путёвкотой буу абажа ябаха гэһэн милициин зүбшөөлтэй ангуушан хэзэ гараха ёһотой. Хэрбээ энэ нангин журам сахяагүй һаа, агнахань хорюултай ха юм.

Намарай ольбон унажа, үдэр ерэхэ бүри хүйтэрнэ. Алтан шара, зэд улаан набшаһадые нэршэгэнүүлэн һалхин таһалка. Хуурай набшаһад үдэр ерэхэ бүри хүрилжэ, зүргэ харгы дээгүүр, ойн өөроор тарана. Хүл дорэ бөмбэгэр зөөлэн. Мододой набшаһанай түлэг унаха үе ха юм. Жэлһээ жэлдэ дабшагдадаг, шэрэ бүридее гайхалтай һайхан үнгэ зүһэнүүдэзрээ нюдэ хужаруулдаг үе хаһа гээшэмнай энэл даа. Гүроһэнэй барисаан үнгэржэ, сентябриин 15-һаа бүгын дуудаан эхилэнхэй. Эдэ ангууд тугалнуудаа орхижо, дуудадаг газартаа сугларна. Дуунай үедэ бүгын агнуури хорюултай.

Штатна ангуушад зангс, хабааануудаа, байрлаха гаргуудаа заһана, алирһа, жэмэс түүнэ, хушын һамар сохино.

Сентябриин 25-да үдэр нүни хоёр тэнцэбэ. Энэнһээ хойшо хүйтэн борооной, харалган үдэрнүүд олон боложо, заримдаа сайаншье ородог. Энэниие дулаан ороноо бусаха шубуудай зада гэжэ ангуушад хэлсэдэг. Нээрээшье, энэ үедэ галуун үдэр, һүнигүй дулаан орон тээшэ ниидэдэг. Хойноһоо саһа шуурганда туугдажа, шубуудай ерэхэдэ, агнуури олзотой, нугаһан таргалһан бэйдаг.

Энэ һарын 20-һоо ондатрын агнуури эхилбэ. Зулзагадайнгаа гаргагүйгөөр түлжэнэнее дулдыдажа, мүнее жэлдэ шандаган, хэрмэн, ондатра олон болонхой. Намарай агнуурин түрүүшын хаһа иимэрхүүл даа.

М. ТЫЛЫКОВ,
биолог-охотовед.

Алтан намарай аали номгон нэгэ үдэр...
Алхалан марыаһаар хүрэнэб нуурай хүбөө.
Агаар тунгалаг. Абяатайгаар ниидэнэ үтэр
Айһан нугаһад. Аяар саагуур гүбөө.

Нууга хэжэ, нюураа ногоондо умбуулан,
Нугаһадай ниидэхые нюусаар һайхашаан харанаб
Буугаа мартааб. Юундэшьеб дуугаа дуулан,
Буряадхан ороноо магтаха хүсэлдэ абтанаб.

ТҮРҮҮШЫН АГНУУРИ АЖИП АБИДУЕВАЙ ЗУРАГ.

ДЭЛХЭЙН ЧЕМПИОНАТ ЭХИЛХЭНЬ

Эрэшүүлэй дунда шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн октябриин 1-дэ Италийн Мерано хотодо эхилхэнь. Шатараар дэлхэйн чемпион Анатолий Карпов сентябриин 22-то Италиг ошоо. Энэнэй урда тээхи түгэсхэлэй мүрысөөндэл адли, мүнөө тэрэ мүн лэ Корчной-той наадаха юм.

1978 ондо Багиодо болоһон мүрысөөндэ дэлхэйн чемпионтой хамта, худэлһон уласхооронды гроссмейстернүүд Юрий Балашов, Игорь Зайцев гэгшэд 30 наһатай Карповай секундантнууд байха. Мэдээсэгдэнэй ёһоор, США-гай залуу гроссмейстер Ясер Сейраван, Англиин гроссмейстер Майкл Стин гэгшэд 50 наһатай Корчнойн секундантнууд байха-зэргэтэй.

Энэ хедаа 1886 ондо эхилһэн түүхэтэй иимэ 30-дахи мүрысөөн болоно.

Энэ мүрысөөн айхабтар өрёө шанга, хүшэр хүндэ тэмсэлдэ үнэргөөр хаягдагдана. Ушарынь юуб гэхэдэ, түүүлэн зургаан партии шүүнэнинь лэ ялаһанда тоологдохо. Тиимэһээ мүрысөөн удаан саг соо үргэлжэлдөө магадгүй. Юрэдөөл, Карпов телевиденеэр интервью үгэхэдөө, шатарта дуратайшуулда тэсэбэритэй сайхыень зүбшэл үгөө һэн...

Нааданууд Дунда Европын сагаар 17 часта эхилжэ, Москвада һүнинь тэн боложо байхада дүүрэхэ бшуу. Партинууд четверг, суббото болон понедельниитэ наадагдажа, харин пятницада, амаралтын үдэр, вторниигто хойшолуулагдаһан партинууд наадагдаха юм. Средагай үдэрнүүдтэ мүрысөөндэ хабсадагшад амарха.

Сентябриин 29-дэ жээрэб таталга үнэргэгдэжэ, нэгэдэхи партида хэнэйнь түрүүшын ябадал хэхые тодорхойлхо юм. Мүрысөөн сентябриин 30-да нээгдэхэ.

Мүрысөөндэ хабаадаһан хүн бүхэн түрүүшын 24 партида — гурба дахин, удаадахи найман парти бүхэндэ нэгэ дахин амаралта абаха эрхэтэй.

Уласхооронды арбитр Пауль Клейн (Эквадор) — мүрысөөнэй ахамад судьягаар, Гудмундур Арнлаугссон (Исланди) болон Гертруда Вагнер (Австри) тэрэнэй туһалагшадаар томилогдонхой.

Мүрысөөнэй жюри эмхидхэгдэнхэй. Алишье таладань хабаагүй ороонуудай түлөөлэгшэд тэрэнэй бүридэлдэ түрүүшынхээ оруулагдабэ. Эдэмнай уласхооронды гроссмейстер Светозар Гличгорич (Югославии), уласхооронды мастер Лодерик Принс (Голланди), ФРГ-гэй шатарай федерацийн президент Альфред Кинцель гэгшэд болоно.

Нютагай сагай уларилтай танилсамын тула Карпов урда тээнь Мераноода ошожо ерэһэн байгаа.

Мерано — Италийн хойто хубида оршодог багахан курортно хото мүн.

Мүрысөөн Конгрессуудэй түбэ үнэргэгдэхэ.

Мерано ниидэхэ дээрээ Анатолий Карпов «Правда» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэ зуураа, нигэжэ мэдүүлэн байна: «Эртээнһээ болохоёо байгаа мүрысөөнэй дүн тухай хэлэхэ аргам үгы. Иимэ томо хэмжэнэй наадаһай үрэ дүнгые уридшалан хэлэхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Хүсэлэйнгее хүрэһэн сагта урда мэтэ эршэтэйгээр уулзалгаяа үнэргэхэ гэжэ ороллохо байһамнай лабтай. Үшөө нэгэ зүйл гэхэдэ, шатарай бүхы дүрим баримталан наадаха эндэ тон шухала болоно. Сэдьхэлэйтнай байдал ямар бэ гэжэ асуу на гүт? Муу бэшэ. Муу сэдьхэлэй байдалтай һаа, хүн гэрһэшье гарадаггүй ёһотой...

Дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэ нэгэ хүнэй хубинн эниидаа бэшэ гээшэ. Дэлхэйн чемпион гэһэн нэрэ зэргэ бүхы шатаршадта сэхэ хабаатай юм. Тиимэһээл онсо ехэ хүндэтэй бшуу. Тиимэһээл тэрэ нэрэ зэргэ зүүжэ ябадаг хүн харюусалга ехэтэй байха болоно. Дэлхэйн чемпион олоной зүгһөө һайшаагдан абтаһан гүрим, дүрим хүндэлхэ, тэрэниие баримталхаһаа гадна, шатаршадай хоорондо тогтонижоронги хүн ёһоной юрын харилсаае али болохоор дэмжэхэ үялгатай гэжэ һанагшаб. Энэ минии хэлэгшэ иимэ үндэр нэрэ зэргэ булаалдахаяа байһан хүндэшье сэхэ хабаатай гэхэ байнаб. Корчной хадаа политическэ талаараа манай хараа бодолые эрид шууд бүрүүшаадаг хүн. Энэл үшар намда нэмэлтэ хүсэ, зохёохы хэшээлэй охи үгэнэ гэжэ ойлгоноб».

В. БАБКИН,
ТАСС-ай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй обкомдо. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэ, облсовпрофто болон ВЛКСМ-эй обкомдо». «Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой мал ажалай худэлмэрилэгшэд ба мэргэжэлтэдэй абаһан социалис уялганууд тухай». «Нүхэр К. У. Черненкэдэ шагнал барюулгадаба» — ТАСС-ай материал «Ургасаяа бүхыдэнь хуряажа, үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ дүүргэхэ» — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановай статья. «Тарыа хуряалга-81» — республикын колхоз, совхозуудта хуряалгын худэлмэринүүдэй ябаса харуулһан тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ургасаяа бүхыдэнь хуряа үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ дүүргэхэ» — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б Сагановай статьягай түгэсхэл. «Парна ажабайдал». «Түйлаһаа гэдэргээ сухариба». Үбеевэй статья. «Түрэлдоторнай» — ТАСС-ай респондентнүүдэй мэдэгдэлнүүдһээ. «Ажалшадай бүгүдһээ» — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһанда. «Электромашина» заводай байгуулагдаһаар 60 жилэй ойдо». Б. Галинай «Хэрмэришэн ангиин эргэдэг» гэһэн статья. «Бүмбэрсэг хэйн һонин» — ТАСС-ай респондентнүүдэй хилыг наһаа эльгэйнэн тобшо дээсэлнүүдэй суглуулбари. Заншалта «Субботын ганай» материалнууд. Сонхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 10.05—«АБВГДейка». 10.35 — «Түрэлхид, таанадта!». 11.05 — Н. Саймон. «Заключенный «Второй Авеню» — теле-зүжэг. 12.25 — «Эрхим һайн эд бараа элбэгээр».

Улаан-Удэ. 12.55 — Шэнэ һонин (буряадаар). 13.05 — «Дуунтай үүлзалга» (буряадаар) 13.45 — Худөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан хүгжэмтэ дамжуулга.

Орбита. 14.20. — «Спортлотогой» 39-дэхи тираж. 19.30— «Һолонго» Арадай уран бэлигэй телевизионно программануудай уласхооронды IV фестиваль. «Йемен арадай аман зохёол». 15.00 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 15.15 — «Хүн. Газар. Юртэмсэ». 16.00 — Үхибүүдтэ уран һайханай богони фильмүүд. 16.40 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 17.15 — БССР-эй Гүрэнэй арадай хатарай «Хорошки» гэжэ хореографическа ансамблиин концерт. 17.45 — «Мүнөөдэр—Пропагандистын үдэр». 18.15 — «Корзинкинагай ушаралта ябадалнууд» — кинокомеди. 19.15—«Цель жизни» — генеральна конструктор Социалис Ажалай хоёр дахин Герой А. С. Яковлев тухай баримтата фильм. 20.15 — Искусствын мастернууд болон залуу артистнарай Союзуудай байшин Колонно зал соо [illegible] һон концерт. 22.00 — [illegible] мэя». 22.45—Хоккейгээр С[illegible]эй чемпионат. «Динамо» — «Спартак» (2, 3 үе[illegible] 00.15 — Спортивна гимнастикаар СССР-эй чемпионат. Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММ

Улаан-Удэ. 10.00 — [illegible] гэлдэр. Мүнөөдэр. Ход[illegible] — уран һайханай фильм. [illegible] — Монгол артистнуудай [illegible]церт.

Орбита. 12.55 — Р[illegible] тухай фильм-концерт. [illegible] «Наранай нөөсэ баялигуу[illegible]

Улаан-Удэ. 14.20 — [illegible] 14.50 — «Цирктэй б[illegible] ушар» — телефильм.

Орбита. 15.20 — Ко[illegible] 15.50 — «Уран зураашан[illegible]хай». О. Роден. 16.15 — [illegible]яр жаргал, уран хүгжэм[illegible]далай» — фильм-концерт. — Н. Заболоцкиин уран [illegible]лэг. 18.00 — «Циркын [illegible] дэзрэ». 18.45 — Спорт[illegible]нин: Спортивна гимнастикаар СССР-эй чемпионат. Эр[illegible]нүүд. Өөрөө дуранай про[illegible]ма. Волейболоор Е[illegible] чемпионат. Эрэшүүл. Т[illegible]лэй бүлэгүүдэй наадан[illegible] — «Хүгжэмтэ киоск». 20[illegible] Футболоор СССР-эй [illegible]нат. «Таврия»—ЦСКА (2[illegible] 21.00 — «Амгалан нойр[illegible] багашуул». Мультфильм. [illegible] —«Элүүр энхэ байлга». [illegible] «Время». 22.35 — «Ист[illegible] — уран һайханай фильм[illegible] — Баримтата фильм. 00[illegible] Футболоор СССР-эй [illegible]онат. «Кайрат» — «Пах[illegible] (2 тайм). 01.15 — Футб[illegible] СССР-эй чемпионат (2 [illegible]

САГАН УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай сэлмэжэ, бүрхэжэ байха, шиниг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 4—9 градус хүрэтэр дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Республикымнай нинслэл хото Улаан-Удэдэ шиниг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 7—9 градус дулаан б[illegible] багсаамжалагдана.

Сентябриин 27—2[illegible] үдэрнүүдтэ бага үүлэ[illegible] байха, шиниг нойтон ор[illegible] Үглөөгүүр зарим нютаг[illegible] манан унаха. Һулаг[illegible] һалхилха. Һүниндөө [illegible] градус хүйтэн болохо [illegible]тай. Үдэртөө 9—14 [illegible] дулаан болохоор хүлеэ[illegible]

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретарит—2-66-76 отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельскогохозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-95, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Го[illegible]ственного комитета Бурятской АС[illegible] делам издательств полиграфии и [illegible]ной торговли.
Н-04689. Заказ № 223. Индекс [illegible]